

OBRAZIĆ SIĘ (41) *vb pf*

się (24), się (17).

o oraz a jasne.

inf obrazić się (8). ◇ *fut* 2 sg obrazisz się (1). ◇ 3 sg obrazi się (10). ◇ 1 pl obrazim się (1). ◇ 3 pl obrażą się (1). ◇ *praet* 3 sg m obraził się (5). *f* obraziła się (2). ◇ 3 pl m pers obrazili się (4). ◇ *con* 2 sg m byś się obraził (2). ◇ 3 sg m by się obraził (2). *f* by się obraziła (1). *n* obraziłoby się, by się obraziło (2). ◇ 3 pl m pers obraziliby się (1). ◇ *part praet act* obraziwszy się (1).

Sł stp brak, *Cn s.v. obrażam się, obruszam się, ponadto w objaśnieniach s.v. obraza oraz s.v. rokoszny; Linde XVI – XVII w. (z Cn) s.v. obrazić.*

I. W funkcji strony zwrotnej (37) :

1. Ponieść stratę, szkodę z własnej winy; uszkodzić się, nadwerężyć się (20) :

obrazić się czym (1): y po tym poznać rozładek dobry y pamięć/ czym się raz [w prowadzeniu majątku ziemskiego] obrazi/ aby się tego drugi raz wtrzęgł. *GostGosp* 18.

*Przen: Ponieść szkodę w sferze duchowej [czym] (1) : Iako zaś się obrażiliby się tym/ gdyby fwy^m [bogactwom] pofolgowawfzy/ rzeczami chwale iego [Boga] oddanemi/ [...] lud Boży nieprzyjacielowi się odeymować miał. *PowodPr* 83.*

[obrazić się na czym: [Żydowie] na v bogim się Iezufie Kriftulie/ y wzdárdnym y vdręczonym Kofciele iego obrażiwfzy/ na niewfkuwany vpadek przyfzli. *GrzegŻarnPos* 1582 708v (Linde).]

a. O zdrowiu i organizmie ludzkim lub zwierzęcym: zranić się, skaleczyć się; offendere Vulg, PolAnt; laedere Mącz (18) : *FalZioł* V 32; Nie chodź drogą zawałoną/ abyś się nie obraził na mieyfćach kámieniŃtych. *BibRadz Eccli* 32/22[25]; *RejPos* 352 [2 r.]; *GórnRozm* K2; IeŃlic kto chodźi we dnie/ nie obrazi się. bo widźi Ńwiatło tego Ńwiátá: ále iefli chodźi w nocy/ obrazi się bo w nim Ńwiatlá nie máfz. *WujNT Ioann* 11/9-10 [przekład tego samego tekstu *RejPos*].

obrazić się w co (2): *Laedere pedem*, *Obrazić się w nogę. Mącz* 182c; *RejZwierc* 69.

obrazić się czym (2): Nie będziefz láiał głuchemu/ áni przed flepym położyż czymby się mógł obrazić [*nec coram caeco pones offendiculum*]. *Leop Lev* 19/14 [przekład tego samego tekstu] *BielKron* 44.

obrazić się na czym (1): kto ząkláda kámieñ bliźniemu fwemu/ obrazi się łam na nim [*et qui statuit lapidem proximo offendet in eo*] *Leop Eccli* 27/29.

W charakterystycznych połączeniach: obrazić się w nogę (2); miotając obrazić się.

*Zwrot: »o kamieñ się obrazić« (1): głowá rzádzi wfzyŃtki tzłonki/ aby się który o kamieñ nie obraził. *KrowObr* 12v.*

*Szereg: »zatrátowác się albo obrazić« (1): Gdy fye koñ zátrátuiie álbo obrazi. *SienLek* 179.*

Przen (4) :

obrazić się na czym (1): Iż kto się tey opoce Ńprzećiwieć będzye/ iż się bárzo na niey obrazić á bárzo się o niey otrąćić muŃi. *RejPos* 338.

*Zwrot: »obrazić się o kamieñ (obrażenia)« [szyk zmienny] (3): Abowiem obrażili się o kamieñ obrażenia [*offenderunt enim in lapidem offensionis*]/ iáko nápiŃfano iefł: Otho ia kładę na Syonie kámieñ*

obrażenia/ y opokę zgorźzenia/ á koždy kthory vwierzy weń/ nie będzie pohańbiony. *Leop Rom* 9/32; *RejPos* A6, 301v.

Szereg: »obrazić się a otrącić (się)« (2): A pewnie też tego bądź iŃt/ iż fie márníe muŃíŃz obrazić á otrącić o ten kámíeń á o ten nieomylny fundáment/ o kthorymći z dawná Prorocy opowiedáli *RejPos* 301v, 338.

2. *Poczuć się dotkniętym, urażonym, znieważonym; laedi, offendi Cn [w tym: czym (5)] (7) : OrzQuin* E2v *marg*; Ńíłá kroć człowiek kthory nie íeŃth bácźny práwíe/ pocźnie łobie niethrefnie/ á nie zda mu íe/ áby co ná tey/ ábo ná owey rzeczy należało/ áno białągłowá nie pomáłu íe káżdą obrazi. *GórnDworz* Cc6, K7v [2 r.]; *KochWz* 137; iż íię fámi w łobie bárźíey níż potrzebá kochamy: ládá íię czym obrażím. *SkarKaz* 314a.

Przen (1) :

Fraza: »uszy się nie obrażá« (1): á íeŃli czo thák troŃzkę przyŃwobodnieyŃzym powíe/ tedy w to pięknie vgodzi/ iż íe niczyie vŃzy nie obrażá *GórnDworz* O8.

3. *Rozgniewać się, oburzyć się, poczuć się zgorszonym; scandalizari PolAnt, Vulg; dolere, perturbari Cn [w tym: czym (5)] (7) : Bo íeŃli íię Bog obraził wíećiem píeníedzy/ kthore mu był AnániaŃz y z żoná Ńwá pollubił: íákoź íię wíećey nie ma gniewáć/ kiedy kto czyŃtoŃć Ńlubi á nie záchowa íey? *WujNT* 416.*

obrazić się o kogo [= kto jest powodem obrażenia się] (2): BudNT Matth 11/7[6]; błogofławiony íeŃt kthorykolwiek íię nie zgorźzy ze mnie (*marg*) nie obrazi o mię. (-) [*non fuerit scandalizatus in me*]. *WujNT Luc* 1/23.

*obrazić się czym (1): vmyŃliłem [...] té KŃŃáźki ácz pod wagá miedzy ludźie podáć/ [...] życząc tego/ iżby kto vczéńŃzy y vmieiętnieyŃzy/ mém proŃtém y grubém píániém obrażíwŃzy Ńye/ ták to do Ńercá przy puŃcił/ iżby co w téy máteryéy/ porządnieyŃzego y doŃkónáŃŃzego wydał *Strum* A4.*

*Ze zdaniem dopełnieniowym (1): nie wiem íeŃliź íię tym obrażíŃz/ żeć íię po wielkíey częŃŃci KoŃŃielne y z Doktorow S. zebráne modlitwy/ á [...] przy nich pożyteczne náuki tu podáią. *LatHar* +5.*

Szeregi: »obrazić się i rozgniewać się« (1): Mátká íego z niewieŃćíey vłomnoŃŃi bárzo íię tym obrażíłá: y chcąc Ńyná widzieć/ gdy íey go widzieć niedopuszczono/ [...] tym íię íeŃcze wíećey rozgniewáłá *SkarŻyw* 200.

»zafrasować się i obrazić« (1): [*Chrystus*] powiedział vcźniom Ńwoim/ iż wiele ćierpieć/ y w wielkíey zelżywoŃŃi vmrzeć ná krzyżu/ y potym z martwych wŃtác miał. czym íię vcźniowie záfráfowáli y obrażíli *SkarKaz* 122a.

4. *Zniechęcić się, zrazić się; dolere Cn [czym] (3) : VboŃŃwem Páná náŃzego nie obrażíli íię Trzey Krolewie. *SkarŻyw* 27 *marg*, 27, 283.*

II. W funkcji strony biernej (4) :

1. *Zostać uszkodzonym, nadwerężonym [czym] (3) : kthorzi [poddani królewscy] gdi bi nyemyely wolno yezdzycz pozyemy w.m. obrazyło bi Ńzye them przemyerze kthore yem K.m.S CzefŃfarzem ye^{go} mcziá Tvreczykem y s.m. ma. *LibLeg* 11/153v.*

a. O zdrowiu i organizmie ludzkim: zostać zranionym, narażonym na szwank (2) :

Szeregi: »nie obciążyć ani obrazić się« (1): áppetýt ták reguluiąc/ iákoby fye nic dietą nie obciążyło áni obráziło. co narychléy okaże żołądek/ iefli dobrze trawi *Oczko* 24v.

»zranić się i obrazić« (1): prosiłá fię pilnie/ áby iey czyfstość vczcił/ obiecuiąc go tákiego náuczyć mifterfwá/ iłz iego ciáło żadnym fię żelázem zranić y obrazić niemiáło *SkarŻyw* 162.

2. Zostać znieważonym; accipere offensionem *Cn* [czym] (1) : [rozbieranie sumnienia zawiera] prósbę o poznánie przewinienia dniá onego/ iefli fię iákim máieftat Páńłki wiadomie ábo niewiadomie obráził. *LatHar* 69.

Synonimy: **I.** 1., 2., 3., 4. *naruszyć się, osłabić się, stargnąć się, zgorszyć się; 3. rozgniewać się, skazać się.*

Formacje współrdzenne cf PRZYRAZIĆ.

Cf OBRAŻENIE

DD